

Betænkning

over

I. forslag til lov om statstilskud til private gymnasieskoler og til private realskoler i København, Frederiksberg og Gentofte og

II. forslag til lov om fordeling af udgifterne til statsskoler og kommunale gymnasieskoler uden for København, Frederiksberg og Gentofte.

(Afgivet af udvalget den 14. maj 1959).

Udvalget har holdt 6 møder og har herunder haft 2 samråd med undervisningsministeren, som desuden skriftligt har besvaret en række af udvalget stillede spørgsmål.

Fra Bestyrerforeningen for private Realskoler i Storkøbenhavn, „Bymæssige Kommuner“, Den danske Købstadforening, De private Gymnasieskolars Rektorforening og Privatgymnasiernes Lærerforening er modtaget skriftlige og/eller mundtlige henvendelser, som vil blive omtalt i det følgende.

Om lovforslagenes behandling skal udvalget i øvrigt bemærke følgende:

Ad I. Forslag til lov om statstilskud til private gymnasieskoler og til private realskoler i København, Frederiksberg og Gentofte.

De private Gymnasieskolars Rektorforening har i sin henvendelse til udvalget rejst spørgsmålet om reglerne i § 2, c), og § 3, stk. 1, for elevtallet i realklasserne, jfr. herom nedenstående ændringsforslag nr. 1 og 2.

Privatgymnasiernes Rektorforening og Privatgymnasiernes Lærerforening har i en fælles henvendelse rejst det spørgsmål, om den omstændighed, at privatgymnasiernes eventuelle hovedskoleklasser fremtidig opnår tilskud efter lov om friskoler, vil medføre, at lærere, der helt eller delvis er knyttet til hovedskoleklasserne, skal være medlemmer af Efterlønskassen for Lærere i Friskolen, jfr. lovforslagets § 2, e). Det bemærkes, at tilskud ifølge lov nr. 192 af

15. marts 1947 § 2, e), er betinget af, at skolen er medlem af vedkommende pensionskasse, og at samtlige ledere og lærere ved de private gymnasieskoler således har været medlemmer af Pensionskassen af 1925 for de private Eksamenesskoler. Foreningerne har for at undgå, at tvivl på dette punkt skal medføre praktiske og administrative vanskeligheder, ønsket det præciseret, at alle lærere ved privatgymnasier og dertil knyttede hovedskoleklasser, hvad enten de underviser i gymnasiet (realklasserne) og/eller hovedskolen, fortsat kan blive medlemmer alene af den sidstnævnte pensionskasse.

Ministeren og udvalget har overvejet dette spørgsmål, men finder, at der ved lovforslagets formulering („vedkommende pensionskasse“) er åbnet mulighed for en nærmere forhandling om den praktiske løsning af spørgsmålet.

De private Gymnasieskolars Rektorforening og Bestyrerforeningen for private Realskoler i Storkøbenhavn har endvidere fremhævet nødvendigheden af at lade lovforslagets § 3, stk. 3, udgå eller modificere. Jfr. herom nedenstående ændringsforslag nr. 4 med bemærkninger.

Hvad angår lovforslagets §§ 6-8 om statslån til byggeri m. v., har undervisningsministeren over for udvalget oplyst, at det er ministeriets hensigt at fortolke de nævnte bestemmelser således, at de også omfatter kostafdelinger, der er knyttet til de i lovforslaget omhandlede skoler.

Udvalget har endelig drøftet et af Bestyrelserforeningen for private Realskoler i Stor-københavn rejst spørgsmål om at optage bestemmelserne fra friskoleloven i lovforslaget § 9 for at undgå en henvisning til en for en anden skoleform gældende lov. Udvalget har dog ikke fundet anledning til at ændre den nævnte bestemmelse på dette punkt, idet den deri indeholdte henvisning til friskoleloven ikke alene må anses for tilstrækkelig, men også praktisk ønskelig af hensyn til eventuelle fremtidige ændringer i friskoleloven.

Ad II. Forslag til lov om fordeling af udgifterne til statsskoler og kommunale gymnasieskoler uden for København, Frederiksberg og Gentofte.

Bestyrelsen for „Bymæssige Kommuner“ har i sin henvendelse rejst en række spørgsmål, som er drøftet i udvalget og i samråd med ministeren.

Det siges i den nævnte henvendelse bl. a., at bestyrelsen i hovedsagen kan tilslutte sig de i det forelagte lovforslag angivne principper, hvorefter staten som samlet tilskud til driften af de kommunale gymnasieskoler betaler et beløb pr. elev svarende til 90 pct. af bruttoudgiften pr. elev i statsskolerne, medens hjemstedskommunen for elever, der optages i en statsskole — eller i en af en anden kommune drevet gymnasieskole — som bidrag til skolens drift yder et beløb pr. elev svarende til 10 pct. af nævnte bruttoudgift, forudsat at hjemstedskommunen ikke selv har indrettet tilsvarende undervisning. Bestyrelsen finder imidlertid, at det ikke kan anses for tilfredsstillende, at de kommuner, som har ydet bidrag til opførelse af statsskoler ud fra den forudsætning, at staten alene afholdt de fremtidige driftsudgifter, nu for fremtiden også skal deltage i disse udgifter med 10 pct. af bruttoudgiften pr. elev. Det bemærkes herved, at det utvivlsomt for mange kommuner har været en væsentlig forudsætning for overhovedet at deltage i udgifterne ved opførelsen af en statsskole, at man kunne regne med, man ikke skulle deltage i driftsudgifterne, hvorfor man finder, at disse kommuner også fremover bør fritages for at svare bidrag til driften. Herudover har foreningen om de foreslåede hovedprincipper bemærket, at den forudsætter, at den fore-

slåede ordning kommer til at omfatte hele landet.

Ministeren har i denne forbindelse over for udvalget oplyst, at man vel ved lovforslagets udarbejdelse har været opmærksom på, at kommuner, der har ydet bidrag til opførelsen af statsskoler, har gjort dette ud fra den forudsætning, at staten alene afholdt de fremtidige driftsudgifter. Af denne grund at fritage kommunerne for bidrag til driften ville imidlertid være ensbetydende med at indrømme dem en begunstigelse i forhold til kommuner, der efter lovens ikrafttræden må yde 75 pct. bidrag til opførelse af en ny statsskole, som alene ville have sammenhæng med den tilfældige omstændighed, at skolens opførelse i de førstnævnte tilfælde er sket før lovens ikrafttræden.

Hvad angår spørgsmålet om at lade lovforslagets principper omfatte hele landet, herunder særlig også de tre hovedstadskommuner, for hvilke tilskudsordningen er fastsat i lov nr. 169 af 20. marts 1918 angående ordningen af den højere undervisning i Københavns, Frederiksberg og Gentofte kommuner, er det som anført i bemærkningerne til lovforslaget (side 4) meningen at optage denne ordning til revision, hvorved der vil blive tilstræbt større lighed med kommunerne uden for de tre hovedstadskommuner.

Hvad angår kommuner, med hvilke der inden lovforslagets fremsættelse er indledet forhandlinger om bidrag til nye statsskoler, er det ministeriets hensigt at søge disse forhandlinger afsluttet i overensstemmelse med de hidtidige forudsætninger. Dette er sket for Haderslev Katedralskoles vedkommende.

Udvalget kan tilslutte sig ministerens bemærkninger, idet man går ud fra, at ministeriet, hvis lovforslagets regler viser sig at medføre åbenbare urimeligheder for enkelte kommuner, vil være villig til at søge disse afhjulpet ved forhandling i de enkelte tilfælde.

Medens „Bymæssige Kommuner“ har kunnet tiltræde reglerne i § 5 om statstilskuddets beregning, for så vidt angår beregningsmåden, har foreningen henstillet, at der gennemføres en hurtigere refusion bl. a. af hensyn til nyoprettede gymnasieskoler og skoler i vækst.

Heroverfor har ministeren anført, at ønsket om en hurtigere udbetaling af stats-

tilskuddet er imødekommet allerede ved bestemmelsen i lovforslagets § 5, jfr. § 2, hvorefter statstilskuddet beregnes i forhold til statsskolernes driftsudgifter og ikke som nu i forhold til udgiften ved driften af de offentlige gymnasieskoler i de tre hovedstadskommuner. Derved kan den endelige beregning af statstilskuddet foretages nogle måneder efter finansårets udløb, medens der nu må hengå yderligere 1 år. Ved udbetaling af forskud på statstilskuddet, jfr. lovforslagets § 7 og bemærkningerne hertil, vil det i øvrigt være muligt at nærme sig det endelige statstilskud mest muligt.

Udvalget kan, hvad dette spørgsmål angår, henholde sig til ministerens bemærkninger.

Endelig har foreningen henstillet, at spørgsmålet om dækning af rejseudgifter for gymnasieelever med hjemsted i kommuner, hvori der ikke findes gymnasier, tages op til overvejelse. Ligeledes har Den danske Købstadforenings skoleudvalg henstillet, at der i lovforslaget indføjes en bestemmelse om adgang for gymnasieskolerne til — efter nærmere givne retningslinjer — at yde tilskud til dækning af rejseudgifter for gymnasieelever med hjemsted i kommuner, hvori der ikke findes gymnasium, samt, for så vidt angår de kommunale gymnasier, at der gives hjemmel til fuld refusion fra staten af de udbetalte rejsetilskud.

Udvalget har ikke ment, at dette spørgsmål naturligt henhører under behandlingen af nærværende lovforslag, og henviser i øvrigt til den ved § 1 i lov nr. 167 af 7. juni 1958 gennemførte ændring af lov om ungdommens uddannelsesfonds forvaltning og virksomhed. Herefter anvendes 500 000 kr. af stipendiemidlerne årlig fra 1. april 1958 som tilskud til dækning af rejse- og opholdsudgifter for elever, der forbereder sig til studentereksamen i gymnasieskolernes gymnasieklasser eller på anerkendte kursus til studentereksamen, jfr. undervisningsministeriets cirkulære af 24. november 1958.

Der henvises i øvrigt til de bemærkninger, der ledsager nedenstående ændringsforslag, som er stillet af ministeren og tiltrådt af nedennævnte flertal.

Herefter indstiller udvalgets *flertal* (K. B. Andersen, Kaj Andresen, Marius Buhl, Gideon, Gøting, Lysholt Hansen, Hartling, Horn, Skov Jørgensen, Kolbjørn, Ladefoged, Helge Larsen, Axel Ivan Pedersen, Jacob Pedersen og Astrid Skjoldbo) begge lovforslag til *vedtagelse* med de foreslåede ændringer.

Et *mindretal* (Poul Thomsen og Weikop) kan ikke medvirke til lovforslagenes gennemførelse, idet forslagene er konsekvenser af en skolelovgivning, som mindretallet ikke har kunnet tilfræde.

Ændringsforslag

til

I. forslag til lov om statstilskud til private gymnasieskoler og til private realskoler i København, Frederiksberg og Gentofte.

Af *undervisningsministeren*, tiltrådt af et *flertal* (K. B. Andersen, Kaj Andresen, Marius Buhl, Gideon, Gøting, Lysholt Hansen, Hartling, Horn, Skov Jørgensen, Kolbjørn, Ladefoged, Helge Larsen, Axel Ivan Pedersen, Jacob Pedersen og Astrid Skjoldbo):

Til § 2.

1) Afsnit c) affattes således:

„at elevtallet i hvert af de foregående 3 år har været i gennemsnit mindst 16 pr.

Til nr. 1 og 2.

Det er i overensstemmelse med den nu gældende tilskudslov, hvorefter der gælder

klasse i 1. og 2. realklasse og mindst 8 pr. klasse i 3. realklasse og gymnasieklasserne i de private gymnasieskoler og i gennemsnit mindst 10 pr. klasse i de private realskoler“.

Til § 3.

2) Stk. 1, sidste punktum, affattes således:

„For år, i hvilke skolen har mindre end gennemsnitlig 14 elever pr. klasse i gymnasieklasserne og 3. realklasse eller mindre end 20 elever pr. klasse i 1. og 2. realklasse, nedsættes tilskuddet efter forholdet mellem gennemsnitselevtallet og ovennævnte elevtal.“

3) I stk. 2 ændres „80“ til: „ $66\frac{2}{3}$ “.

samme regler om elevtal for gymnasieskolernes realklasse som for deres gymnasieklasser, at kravet til elevtallet i gymnasieskolernes 3. realklasse er det samme som for gymnasieklasserne, medens kravet til elevtallet i 1. og 2. realklasse er større.

Ændringsforslagene tager sigte herpå.

Til nr. 3.

Tilskudsprocenten til de private realskoler i hovedstadskommunerne foreslås fastsat til $66\frac{2}{3}$ (svarende til tilskudsbrøken $\frac{2}{3}$ i den nugældende tilskudslov), idet man efter nærmere overvejelser har fundet det rigtigst, at disse skoler indtil videre fortsat oppebærer tilskud til deres realklasser efter den hidtil gældende tilskudssats.

I bemærkningerne til lovforslaget er anført, at mulige fravigelser fra den gældende tilskudsordning bl. a. bør afvente den forestående revision af reglerne for beregning og fordeling af udgifterne til de offentlige eksamensskoler i hovedstadskommunerne, som er grundlaget for tilskudsordningen, et forhold, der får særlig betydning for realskolerne, da disse følger Københavns kommunes lønninger, medens gymnasierne følger statsskolernes lønninger, hvorved bemærkes, at tilskudsordningen omfatter både gymnasier i og uden for hovedstadskommunerne.

Hertil kommer, at der efter lovforslagets § 9 ydes tilskud efter friskolelovens regler til de til skolerne knyttede underskoler (hovedskoler), der hidtil intet direkte tilskud har kunnet opnå. Også dette forhold er af særlig betydning for realskolerne, men af mindre betydning for gymnasieskolerne, da underskolen (hovedskolen) her vejer mindre i forhold til den samlede skole.

Foretagne beregninger viser da også, at når tilskud til realskolerne efter hidtil gældende tilskudssats suppleres med direkte

4) Stk. 3 formuleres således:

„Det samlede tilskud til en skole, der ikke er en selvejende institution, må ikke overstige den virkelige nettoudgift ved driften af vedkommende skole.“

Til § 9.

5) I 6. linje ændres „som ændret ved lov nr. 31 af 18. februar 1954“ til: „, jfr. lov-bekendtgørelse nr. 78 af 18. marts 1954“.

6) Som nyt stykke tilføjes:

„Statstilskud til 8. hovedskoleklasse og 9. klasse knyttet til en privat gymnasieskole eller en i denne lov omhandlet privat realskole ydes efter reglerne i henholdsvis § 3, stk. 1 og stk. 2.“

tilskud efter friskolelovens regler til under-skolen (hovedskolen), opnår realskolerne derved en sådan samlet forbedring af deres tilskudsforhold, at det ikke vil være rimeligt herudover at forhøje tilskudssatsen for realklasserne.

Til nr. 4.

Fra gymnasieskolernes side er der udtalt ønske om bortfald af bestemmelsen i lovforslagets § 3, stk. 3, om, at tilskuddet til en skole ikke må overstige 80 pct. af bruttoudgifterne ved driften af vedkommende skole, idet denne bestemmelse vil vanskeliggøre skolernes administration og budgetlægning, ligesom de ikke har mulighed for gennem forsigtig administration og besparelser at nedsætte bruttoudgifterne, uden at det har en nedsættelse af statstilskuddet til følge.

Ministeriet vil kunne give afkald på denne begrænsning, for så vidt angår de selvejende skoler, når man for skoler i privat eje opretholder en til den nugældende lov svarende begrænsning af tilskuddet som angivet i ændringsforslaget.

Til nr. 5.

Ændringsforslaget er af rent teknisk karakter.

Til nr. 6.

Statstilskuddet til 8. og 9. klasse ved disse skoler foreslås på samme måde som foreslået for de private realskoler uden for hovedstadskommunerne ydet efter de samme regler, som gælder for skolernes realklasser, idet man har fundet det rigtigst i tilskudsmæssig henseende at sidestille 8. og 9. klasse ved eksamensskoler med realklasserne. For gymnasieskoler, hvor der måtte blive oprettet 8. og 9. klasse som et led i skolen, indebærer forslaget, at tilskuddet til 8. og 9. klasse ydes efter samme regler som til gymnasieklasserne og 2 realklasser på hvert klassetrin.

II. forslag til lov om fordeling af udgifterne til statsskoler og kommunale gymnasieskoler uden for København, Frederiksberg og Gentofte.

Af *undervisningsministeren*, tiltrådt af et *flertal* (K. B. Andersen, Kaj Andresen, Marius Buhl, Gideon, Gøting, Lysholt Hansen, Hartling, Horn, Skov Jørgensen, Kolbjørn, Ladefoged, Helge Larsen, Axel Ivan Pedersen, Jacob Pedersen og Astrid Skjoldbo):

Til § 2.

Paragraffen affattes således:

„Staten yder som tilskud til driften af de kommunale gymnasieskoler 90 pct. af skolernes udgifter til lærerlønninger og herudover et tilskud pr. elev på 90 pct. af statsskolernes bruttoudgift pr. elev bortset fra udgiften til lærerlønninger. Ved beregningen af tilskud efter denne bestemmelse kan højst medregnes 2 realklasserækker.“

Hovedprincippet i lovforslaget er, at staten betaler 90 pct. af de kommunale gymnasieskolers driftsudgifter og kommunerne 10 pct. af statsskolernes driftsudgifter. Af tekniske grunde og fordi ministeriet ikke har indseende med de kommunale gymnasieskolers driftsudgifter — bortset fra lærerlønningerne, der er fastsat ved lov — er dette princip i forslaget § 2 udtrykt derved, at statstilskuddet beregnes som 90 pct. af statsskolernes bruttoudgift. I tilskuddet fradrages 85 pct. af lærerlønsgiften i statsskolerne, idet dette fradrag forudsættes at svare til det tilskud, som kommunerne modtager i henhold til lærerlønningssloven på 85 pct. af de udbetalte lønninger, jfr. herom bemærkningerne til lovforslagets § 2.

Denne forudsætning har imidlertid ikke fuld gyldighed, idet kommunerne normalt ikke får tilskud efter lærerlønningssloven til lønning af faste overtimer, medens det i § 2 foreslåede fradrag omfatter overtimebetaling. Fradraget bliver derfor ikke lig med, men større end det tilskud efter lærerlønningssloven, som det var beregnet på at udligne.

Dette kunne til dels afbødes ved, at man holdt statsskolernes overtimebetaling uden for fradraget, men den enkleste regel vil være, som foreslået i ændringsforslaget, at statens tilskud ydes med 90 pct. af de udbetalte lærerlønninger, herunder for overtimer, og herudover med et tilskud pr. elev på 90 pct. af statsskolernes bruttoudgift pr. elev bortset fra lærerlønninger.

Den her foreslåede regel bliver uden væsentlig indflydelse på udgiftsberegningen i lovforslaget, da den er af teknisk karakter og ikke indebærer nogen fravigelse af forslaget hovedprincip.

K. B. Andersen.

Kaj Andresen,
formand.

Marius Buhl.

Gideon.

Gøting.

Lysholt Hansen.

Hartling.

Horn.

Skov Jørgensen.

Kolbjørn.

Ladefoged.

Helge Larsen,
næstformand.

Axel Ivan Pedersen.

Jacob Pedersen.

Astrid Skjoldbo.

Poul Thomsen.

Weikop.